

A menekülő exgyermekkatónák integrációhoz való joga

NAGY-NÁDASDI Anita Rozália¹

A cikk A gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról szóló, a Gyermekek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyvben szereplő integrációhoz való jogot és annak feltételit értelmezi és vizsgálja, valamint azt, hogy az függ-e a hatóság vagy állami szerv döntésétől. Mivel a fegyveres konfliktus gyakran életveszélyes helyzetbe sodorja a gyermekeket, a legtöbb gyermek jogosult a nemzetközi védelemre, de még abban az esetben is, ha nem jogosultak védelemre, joguk van integrációra a Gyermekek jogairól szóló Egyezmény részes államában, függetlenül attól, hogy gyermekkatóna volt-e vagy sem.

Kulcsszavak: gyermekkatóna, integráció, menekült, nemzetközi jog, ICC, gyermekjogok

A cikk² A gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról szóló, a Gyermekek jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv (a továbbiakban: OPAC)³ áldozatok integrációjával kapcsolatos részeinek értelmezésével foglalkozik. A gyermekeket a fegyveres konfliktus gyakran életveszélyes helyzetbe sodorja, és azok, akik egy másik országba kényszerültek vándorolni, hol egyedül, hol a családtagokkal, általában jogosultak lesznek nemzetközi védelemre a menekültek jogállásáról szóló 1951. évi genfi egyezmény⁴ alapján. Azonban kettős helyzetről van szó, mivel a fegyveres konfliktus során elkövetett bűncselekményeik miatt nemcsak áldozatként tekintenek rájuk, hanem elkövetőként is, és ez kizárhatja őket a nemzetközi védelemre jogosultak köréből. Ugyanakkor gyermekjogaikat a fegyveres konfliktus súlyosan sérti. A Gyermekek jogairól szóló 1989. évi New York-i egyezmény⁵ (a továbbiakban: CRC) részes államainak kötelessége a gyermekjogok gyakorlásának biztosítása, így az erőszak áldozatainak integrációja is.

¹ NAGY-NÁDASDI Anita Rozália dr., jogi főreferens, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, PhD-hallgató, PPKÉ Jog- és Államtudományi Kar, Doktori Iskola
Anita Rozália NAGY-NÁDASDI dr., senior legal expert at Office of the Commissioner of Fundamental Rights, PhD student, PPCU, Faculty of Law, Doctoral School
orcid.org/0000-0003-1684-1296, nadasdi.anita.rozalia@hallgato.ppk.hu

² Jelen cikk angol nyelvű átdolgozott változata a Hungarian Yearbook of International and European Law 2017. évi számában jelent meg.

³ Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of the Rights of the Child into force Children in Armed Conflicts, adopted 25 May 2000, G. A. Res. A/RES/54/263 (12 Feb. 2002). Magyarországon a 2009. évi CLX. törvénnyel lett kihirdetve.

⁴ A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1989. évi 15. tvr.

⁵ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény kihirdetéséről.

A fegyveres konfliktusba bevont gyermek jogi definíciója a CRC-n és az OPAC előtt a humanitárius jog alapját képező genfi egyezményekben és azok kiegészítő jegyzőkönyveiben⁶ jelent meg, ahogy a harcokban való közvetett és az aktív részvétel problematikája is. További problémakört jelent a fegyveres erőkre, illetve a fegyveres csapatokba való önkéntes belépés kérdése. A magyar büntetőjogi szabályozás rövid áttekintését követően a statisztikai adatok bemutatása vezet át az integrációhoz való jogról szóló második részhez.

Nemzetközi humanitárius jog⁷

Többek között a IV. Genfi Egyezmény és annak II. Kiegészítő Jegyzőkönyve rendelkezik a gyermekek védelméről, és a katonai szolgálat alsó korhatárát 15 évben határozza meg. Ez a kor a fegyveres konfliktusok szabályait rögzítő szerződés megkötésének időpontjában egy általánosan elfogadott nézet volt a felnőttkor kezdetére, ami különböző kultúrák általános minimumához is igazodni akart. Azonban a Nemzetközi Vöröskereszt kommentárjai alapján ez értelmezhető úgy is, hogy a CRC-definíció szerinti idősebb személyeket is gyermeknek lehet tekinteni.⁸ A humanitárius jogi normák módszeresen a gyermekek *közvetlen, illetve aktív részvétele* kifejezést használják, ugyanakkor a *közvetlen* jelző fogalmát nem határozzák meg.⁹

A Gyermekek jogairól szóló Egyezmény (CRC)

A CRC volt az első, a nemzetközi jog szabályai szerint a szerződő államok számára kötelező instrumentum, amely a gyermek fogalmát meghatározta akképp, hogy a gyermek az a személy, aki a 18. életévét nem töltötte be. A CRC-t mára a világ minden országa aláírta, bár nem ratifikálta mindegyik.¹⁰ Már a CRC szövegezése során is komoly vitákat okozott a szerződő felek között a fegyveres konfliktusba bevont gyermekek életkorának meghatározása, ugyanakkor az aláíróknak a 38. cikkben a 15 éves korhatárt konszenzussal kellett megalkotniuk, és ez a kényszer kikövezte az utat az OPAC létrejöttének.¹¹ A CRC végrehajtását ellenőrző Gyermekek jogi Bizottság már az első ülésének második napját a fegyveres konfliktusba bevont gyermekek kérdésének szentelte, és az eljárási szabályai közé is beemelte a kérdést mint rendszeresen vizsgálandó témakört.¹² Az OPAC létrehozásában is meghatározó volt az NGO-k szerepe, és ezek

⁶ A hadifoglyokkal való bánásmódról szóló genfi egyezmény, 1949 (I. Genfi Egyezmény) 51. cikk, A polgári lakosság háború idején való védelméről szóló genfi egyezmény, 1949 (II. Genfi Egyezmény) 140. cikk, Az 1949. augusztus 12-i genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyv (I. Jegyzőkönyv) 1978, 85. cikk, Az 1949. augusztus 12-i genfi egyezményeket kiegészítő és a nem nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyv (II. Jegyzőkönyv) 1978.

⁷ Bővebben: Csapó (2011) 20–54.

⁸ Csapó (2011) 50.

⁹ Csapó (2011) 223.

¹⁰ [Treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en](http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en) (2015. 02. 05.)

¹¹ Breen (2003) 460.

¹² Breen (2003) 461.

közül a legjelentősebb az 1998-ban alapított *Coalition to Stop the Use of Child Soldiers* ernyőszervezet, amely a lassan haladó OPAC szövegezésére is jótékony hatással volt.¹³ 1995-ben az ENSZ Főtitkár megbízására Graca Machel elkészítette a *Tanulmány a fegyveres konfliktus gyermekekre gyakorolt hatásáról* című munkáját,¹⁴ és ezt követően hozta létre az ENSZ-főtitkár a fegyveres konfliktusokba bevont gyermekekért felelős külön-megbízotti pozíciót¹⁵ (a továbbiakban: SR SG CAC). Az SR SG CAC éves jelentéseket készít a fegyveres konfliktusok gyermekekre gyakorolt hatásáról, és ajánlásokat fogalmaz meg az OPAC államainak.¹⁶

Véleményünk szerint az OPAC-kal teljesedett be a CRC-nek az eredeti célja, miszerint az emberi jogi instrumentum lefedte azt a hiányosságot, amit a humanitárius jog nem tud.¹⁷ Tehát 15 éven aluli gyermekek katonaként alkalmazása háborús bűncselekmény a humanitárius jog szabályai szerint, a 18 év alatti személyek kötelező, illetve önkéntes toborzása, a fegyveres harcokban való részvétele¹⁸ pedig emberi jogi jogsértés. Bár ez még távoli jövőnek tűnik, de a tendenciát az SG SR CAC jelölte meg, miszerint ahogy a humanitárius jog része lett a 15 éven aluliak toborzásának és alkalmazásának tilalma, az OPAC teljes ratifikációja a jövőben szokásjogi normává alakítja a 18 év alatt gyermekek toborzásának és fegyveres konfliktusokban való részvételének a tilalmát.¹⁹

Párizsi Elvek és Kötelezettségvállalások (2007)

Az OPAC szövegezésének idején az UNICEF Afrikában szervezett konferenciáján fogadták el az úgynevezett Cape Town Elveket (1997), amelyek aktualizálásukat követően Párizsi Elvek és Kötelezettségvállalások néven a nemzetközi szokásjog részeivé váltak.²⁰ Az instrumentumok csupán normatív sztenderdeket tartalmaznak, jogi kötelező erővel nem bírnak. A fegyveres konfliktusba bevont gyermek a Párizsi Elvek szerint nemcsak a harcos, hanem az is, aki passzívabb, támogató feladatokat lát el. Ide tartoznak az örök, a hordárok, a kémek, a szakácsok, a „bushwife” szerepbe kényszerített lányok és fiúk, akik sorozatos nemi és fizikai erőszak áldozatai.²¹ Az *aktív* és a *közvetlen* részvétel kérdése ebben a fogalomban szintetizálódik.

¹³ Coomaraswamy (2010) 537.

¹⁴ childrenandarmedconflict.un.org/mandate/the-machel-reports/ (2017. 01. 28.)

¹⁵ childrenandarmedconflict.un.org (2017. 01. 15.)

¹⁶ Az OPAC-t 166 ország ratifikálta: childrenandarmedconflict.un.org/mandate/country-status-2/ (2017. 02. 05.)

¹⁷ Breen (2003) 463.; Csapó (2011) 40. (A Nemzetközi Vöröskereszt Bizottsága 1948-ban a IV. Genfi Egyezmény 24. és 89. cikkének értelmezése során jutott a fenti következtetésre.)

¹⁸ Az önkéntes toborzás esetén a fegyveres összeütközésekben való részvétel alsó korhatára 16 év. De számos ország fenntartásaiban 18 évre emelte ezt a korhatárt.

¹⁹ Coomaraswamy (2010) 539. Lásd még: Everett (2009) 298.

²⁰ A gyermekek törvénytelen toborzással és fegyveres erőben vagy fegyveres csoportokban való felhasználásával szembeni védelméről szóló, 2007. február 6-án elfogadott párizsi kötelezettségvállalások és a fegyveres erők vagy fegyveres csoportok kötelékébe tartozó gyermekekről szóló, 2007. február 6-án elfogadott párizsi elvek és iránymutatásról.

²¹ Párizsi Elvek (2007) 1.0.–1.1.

Bírósági döntések

A legjelentősebb ítéletek a gyermekkatónák alkalmazásával kapcsolatban a Nemzetközi Büntető Bíróság (ICC) előtt zajlott ügyek kapcsán születtek.²² Ezek és a magánszemélyek felelősségét kimondó ítéletek erősítik azt az üzenetet, hogy a gyermekek bevonása fegyveres konfliktusokba nem marad büntetlenül. Az ICC-01/04-01/06 számú ügyben²³ a kongói Thomas Lubanga Dylot 15 év alatti gyermekek sorozásáért és ellenségeskedések során való bevetéséért 14 évre ítélte az ICC. Sajnos a Lubanga-ügyhöz hasonló ítéletek a politikai és a stratégiai szempontok szerencsés együttállása miatt születhettek meg.²⁴

A nemzetközi szerződések átültetésének hiányosságai vezetnek oda, hogy háborús bűncselekmények miatti büntetőeljárást nehezen indítanak meg a szerződésekben részes államok a fejlődő nemzetközi szabályozás ellenére. A monista-dualista rendszer mellett a fenntartások is akadályozhatják egyes államok esetén a szerződésre mint jogalapra való hivatkozást. Cassese ezen okok mellett – amelyet Francis főként afrikai országok vonakodásának okaiként sorol fel – negyedik okként jelöli meg, hogy a nemzeti hatóságok igyekeznek a lehető leghamarábban értelmezni az univerzális joghatóságot, ezáltal elkerülni a nemzetközi normák alkalmazását.²⁵

A joghatóság kérdése: áldozat vagy elkövető?

A magyar Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 3. § (2) bekezdés *ac*) pontja szerint a Btk.-t kell alkalmazni a külföldi állampolgár által külföldön elkövetett bűncselekmény esetén, ha annak üldözését Magyarországon törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés írja elő. Magyarország a nemzetközi közjog szempontjából dualista ország,²⁶ és a 2009. évi CLX. törvénnyel hirdették ki a Fakultatív Jegyzőkönyvet, amelynek a 4. §-a a kötelező és az önkéntes toborzás alsó korhatárát 18 évben állapította meg.

Az eljárásjogi szükségesség miatt alkották meg²⁷ az univerzális joghatóság alkalmazásának két feltételét: a kettős inkriminációt és azt, hogy a legfőbb ügyész rendelje el a büntetőeljárás megindítását. A kettős inkrimináció követelménye alól kivételt jelent, ha nemzetközi szerződés a bűncselekmény üldözését írja elő. Néhány szakértő szerint pedig az, hogy csak a legfőbb ügyész rendelheti el a büntetőeljárás megindítását, kielégíti a méltányosság szempontjait, és kellő garanciát jelent az elkövető érdekeinek figyelembe vételére is, függetlenül a kettős inkrimináció követelményétől.²⁸

²² Lásd még: Bemba-ügy, ICC-01/05-01/08 www.icc-cpi.int/car/bemba (2017. 01. 20.)

²³ www.icc-cpi.int/drc/lubanga (2017. 01. 20.)

²⁴ Példaként említhető Sierra Leone és a bíróság felállítását és működését támogató USA közti „98. cikkről szóló Megállapodás”, amelynek értelmében a felek egymás hozzájárulását kérik ki először, mielőtt az ICC-nek átadnák a másik fél gyanúsított állampolgárát. Francis (2007) 226.

²⁵ Francis (2007) 224.

²⁶ Sulyok (2007) 17–18.

²⁷ Varga (2014) 61–62.

²⁸ Btk. Kommentár (2013) 54–55.

Elfogadva, hogy a magyar hatóságok alkalmazhatják az univerzális joghatóság elvét, a büntető eljárás megindítására vonatkozó indítványt kötelesek a legfőbb ügyésznek eljuttatni, amennyiben egy külföldi állampolgár hivatalos szervek előtt kijelenti, hogy 18 éves kora előtt állami fegyveres erőkre vagy fegyveres csapatokba való részvételre toborozták, illetve sorozták be.²⁹

Az, hogy szükséges-e mindkét elkövetési formát nevesíteni, megosztja a szerzőket,³⁰ az OPAC-ba végül mindkét fogalom bekerült, bár nehéz megállapítani, hogy az önkéntes belépés a fegyveres csapatba milyen egyéb kényszerítő körülmény eredménye.³¹ Az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való jogát támasztja alá az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának véleménye is, amely szerint, ha egy külföldi bebocsátást nyer a részes állam területére, attól kezdve az állam által vállalt kötelezettségekből, így a nemzetközi szerződésből fakadó jogok élvezetére is jogosult.³² A háborús bűncselekmények nem évülnek el, ezért irreleváns a sértett aktuális életkora, egyedül az a fontos, hogy a bűncselekmény elkövetésekor még gyermek volt, azaz 18 év alatti személy. Bár a Btk. 146. § (3) bekezdése szerint csak a Magyarország területén elkövetett tiltott toborzás bűncselekmény, azonban ez álláspontom szerint szükségtelen korlátozás.

Külön megfontolást igényel azoknak az áldozatoknak az esete, akik háborús bűncselekményt követtek el az olyan országok részéről, amelyek nem részesei a Fakultatív Jegyzőkönyvnek (sem): áldozatként vagy elkövetőként vesznek részt a büntetőeljárásban?³³ A humanitárius jog szerint a harcok végeztével kombattánsként vádat kell emelni ellenük az általuk elkövetett hadijoggal ellentétes cselekmények kivizsgálására, ugyanakkor az ítélet kiszabása és végrehajtása során figyelembe kell venni, hogy emberi jogi jogsértések áldozatai és túlélői, akiknek joguk van egy új életkezdesre, az integrációra.³⁴ Ennek nyomán javasolják több fórumon,³⁵ hogy alternatív eszközöket és jogintézményeket alkalmazzanak a túlélőkkel szemben a büntetőjogi felelősségre vonás során.³⁶

A származási országon kívül tartózkodó áldozatokkal leggyakrabban a menekültügyi hatóság találkozik. A kérelmezővel szemben elkövetett sorozás, illetve toborzás olyan háborús bűncselekmények, amelyek gyanúja esetén a menekültügyi hatóságnak a nyomozó szerveket *ex officio* értesítenie kell. Abban az esetben, ha menedékkérelmet elbírálását folytatja a hatóság, az érintett azon a jogcímenen, hogy menedékkérő, jogosult a Befogadási Irányelv³⁷ alapján integrációs célú támogatásokra és szolgáltatásokra

²⁹ Btk. Tiltott sorozás 152. §, Tiltott toborzás 149. §

³⁰ Happold (2000); Francis (2007) 214–215.

³¹ A szegénységet, az éhezést, a fizikai védelem iránti igényt jelöli meg a szakirodalom, ezek az érvek hangzottak az OPAC szövegezése során is. Coomaraswamy (2010) 540.

³² Csapó (2011) 64.

³³ Rosen (2010) 8.; Everett (2009) 289.

³⁴ CRC 37. cikk.

³⁵ "I call upon Member States to treat children associated with armed groups, including those engaged in violent extremism, as victims entitled to full protection of their human rights and to urgently put in place alternatives to detention and prosecution of children." SRSG 2016 évi jelentés 4. Forrás: https://childrenandarmedconflict.un.org/wp-content/uploads/2015/10/15-18739_Children-in-Conflict_FINAL-WEB.pdf (2017. 02. 01.)

³⁶ Drumt (2013) 256.

³⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2013/33/EU-irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról *HL L 180.*, 2013. 06. 29., 96–116.

minden EU-tagállamban, így Magyarországon is. A menedékjogi eljárásból viszont azok az érintettek, akik saját maguk is háborús bűncselekményeket követtek el, kizárhatók.³⁸ Követve a Gyermekjogi Bizottság 6. számú Általános Kommentárjának 88. pontját³⁹ és az SR SG CAC jelentésében tett javaslatot,⁴⁰ a gyermekkatónaság áldozatai a CRC 37. cikke, illetve az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának 2005-ben megfogalmazott irányelveiben⁴¹ szereplő speciális garanciák betartása mellett felelősségre vonhatók,⁴² de áldozati „státuszukat” ez nem befolyásolja.

Ahogy a magyar állampolgárok esetében is elegendő a hatóság részéről a gyanú arra, hogy bűncselekmény áldozata az állampolgár, az áldozatvédelmi intézkedések megtételére a korábban fegyveres konfliktusokba bevont gyermekek esetében sem lehet szigorúbb követelményeket állítani az áldozati minőség megállapításához.⁴³

A Gyermekjogi Bizottság 6. számú Általános Kommentárja szerint a korábbi gyermekkatónáknak tartózkodási jogcímet kell biztosítani a szerződő államoknak, ami nem kizárólagosan a menekült vagy oltalmazott státusszal járó tartózkodási jogosultság, de egyéb humanitárius jogcím, vagy befogadotti státusz is lehet. Értelmezésünk szerint az integrációs kötelezettség kiterjed azokra az áldozatokra és akár egyben elkövetőkre is, akiket nem lehet kiutasítani Magyarországot területéről, és nemcsak azokra, akik nemzetközi védelemben részesültek.

Statisztika

Az ENSZ fegyveres konfliktusba bevont gyermekekkel foglalkozó munkacsoportja évente teszi közzé jelentéseit és következtetéseit.⁴⁴ A legutóbbi jelentés szerint érintett országok: Afganisztán, Közép-Afrikai Köztársaság, Chád, Kolumbia, Kongói Demokratikus Köztársaság, Irak, Mali, Mianmar, Szomália, Dél-Szudán, Szudán, Szíria, Fülöp-szigetek és Jemen. A legújabb, az A/70/836–S/2016/360 számú jelentés kiemeli az extrémizmus káros hatását a gyermekekre, és egyúttal az integráció akadályának tartja, ha a tagállamok elkövetőként tartják számon a gyermekeket.⁴⁵ A jelentés ajánlása (219. pont) felhívja a figyelmet az örök dilemmára, hogy megfelelő pénzügyi forrásokat kell biztosítani a reintegrációs programokra.

Az SR SG CAC legújabb jelentése⁴⁶ szerint 7 kormány és 34 fegyveres csapat harcai során vannak be manapság gyermekeket fegyveres konfliktusba, 3 kormányzati

³⁸ Bővebben: Szép (2013) 48–58.; Rossi (2013) 392–461.

³⁹ Vessd össze 76. lábjegyzet. Forrás: www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf (2017. 02. 01.)

⁴⁰ https://childrenandarmedconflict.un.org/wp-content/uploads/2015/10/15-18739_Children-in-Conflict_FINAL-WEB.pdf (2017. 02. 01.)

⁴¹ UN Guideline on justice for child victims and witnesses of crime. ECOSOC Resolution 2005/20 of 22 July 2005. Doc. E/2005/INF/2/Add.1 of 10 August 2005.

⁴² Csapó (2011) 228.

⁴³ Bővebben: Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU-irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról *HL L 315.*, 2012. 11. 14., 57–73., 1–2. cikk.

⁴⁴ www.un.org/sc/suborg/en/subsidiary/wgcaac/sgreports (2017. 02. 01.)

⁴⁵ 16. pont: www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2016_360.pdf (2017. 02. 01.)

⁴⁶ Lásd: 38. lábjegyzet.

biztonsági erő és 15 fegyveres csapat öl és csonkít meg gyermekeket, 2 kormányzati és 12 fegyveres csapat tagjai követnek el nemi erőszakot vagy egyéb erőszakot gyermekeken, 1 kormányzati és 8 fegyveres csapat támad meg kórházakat és iskolákat. Az ENSZ békefenntartó misszióinak – ahol szükséges – része a korábbi gyermeknekatonák részére elérhető Lefegyverezési, Áthelyezési, Beillesztési és Reintegrációs (*Disarmament, Demobilization, Reinsertion, Reintegration*, a továbbiakban: DDR) program.⁴⁷

Bár ezek távoli országokban játszódó események, a jelenlegi migrációs válság is megmutatta, hogy egyre kevésbé vannak határok, és a térben távol zajló konfliktusoknak közvetlen hatása is van Magyarországra, sőt a gyermeknekatonákat alkalmazók maguk is menekülnek akár ide.

Sajnos jelenleg nincs részletes adat arról, hogy hány kiskorú menedékkérő volt fegyveres konfliktusba bevont gyermek.⁴⁸ Olyan gyermekek jelennek meg a menekültügyi statisztikában, akik menedékjog iránti kérelmet nyújtottak be Magyarországon, kísérelés nélkül érkezve, és ezek közül kiválogattuk azokat az országokat, ahol gyermekeket fegyveres konfliktusba vontak be 2015-ben. Ez nem jelenti azt, hogy minden menedékkérő gyermek, aki az SR SG CAC-jelentésben érintett országból származik, az gyermeknekatonára volt, de lehetett ilyen is köztük.

Az SR SG CAC-jelentésben szereplő ország	Menedékkérő gyermekek száma (2015)		
	Összesen	Fiú	Lány
Afganisztán	4575 (2568) ⁴⁹	4358 (2248)	372 (320)
Csád	0	0	0
Kolumbia	0	0	0
Kongói Dekorativus Köztársaság	4 (3)	1	3 (3)
Kongói Köztársaság	3 (3)	3 (3)	0
Közép-Afrikai Köztársaság	0	0	0
Irak	310 (187)	246 (137)	58 (50)
Jemen	2 (2)	1 (1)	1 (1)
Mali	2 (1)	2 (1)	0
Mianmár	2 (1)	2 (1)	0
Nigéria	7 (5)	3 (2)	4 (3)
Fülöp-szigetek	0	0	0
Szíría	2238 (1552)	1666 (1069)	556 (483)
Szómália	16 (8)	14 (6)	2 (2)
Összesen	7159 (4330)	6296 (3468)	996 (862)

Forrás: SR SG CAC-jelentés

⁴⁷ A DDR-programokban való részvétel feltételeit a békeszerződések tartalmazzák, és széles alanyi kört határoznak meg, mert a társadalom minden csoportjába tartozó exkombattáns esetén fontos a leszerelés, a demobilizálás és a rehabilitálás. A DDR-programokban való részvétel a feltétele a fegyveres erőben vagy csapatokban való egyéni részvétel vizsgálata, akár aktív akár támogató szerepben. Bővebben: unddr.org (2017. 02. 01.)

⁴⁸ 13. pont: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fOPAC%2fHUN%2fCO%2f1&Lang=en (2017. 02. 05.)

⁴⁹ A nemi bontásban a 15 év alattiak száma szerepel zárójelben.

Nemzetközi védelemben, a táblázatban szereplők közül, 2015-ben Magyarországon két fiú és két lány részesült, mind 14–18 év közöttiek.⁵⁰

A rehabilitációval kapcsolatos feladatok

A nemzetközi szerződés célja a nemzetközi szerződéssel összegyűjtött és kodifikált általános jellegű elvek és a vonatkozó szokásjog betartatása a szerződő felek által, amelyek a nemzetközi közösség alapvető etikai és morális rendszerét jelentik. A CRC-ben megjelenő védelmi jellegű jog biztosításának kötelezettsége elsősorban az államot mint szerződő felet kötelezi, és egyben a gyermekek oldaláról emberi jogként jelenik meg.

A CRC 39. cikke tartalmazza azt a kitételezt, hogy a részes államok segítik a gyermekek rehabilitációját,⁵¹ bár eredetileg az erősebb kötelezést implikáló „biztosít” kifejezést akarták használni.⁵² A fegyveres konfliktusba bevont gyermekek reintegrációját az OPAC 6. cikk (3) bekezdése és 7. cikk (1) bekezdése tartalmazza.

„OPAC 6. cikk 3. A részes államok minden lehetséges intézkedést megtesznek annak biztosítása érdekében, hogy leszereljék vagy más módon szolgálatukból felmentsék azokat a saját joghatóságuk alatt álló személyeket, akiket a jelen Jegyzőkönyvvel ellentétes módon toboroztak vagy alkalmaztak háborús cselekményekhez. A részes államok szükség esetén minden megfelelő segítséget megadnak ezeknek a személyeknek testi és lelki felépülésük és a társadalomba való visszailleszkedésük érdekében.”

„OPAC 7. cikk 1. A részes államok együttműködnek a jelen Jegyzőkönyv végrehajtásában, beleértve a Jegyzőkönyvvel ellentétes valamennyi tevékenység megakadályozását, továbbá az ezen Jegyzőkönyvvel ellentétes tevékenységek áldozatainak rehabilitációját és társadalomba való visszailleszkedését, beleértve a technikai együttműködést és a pénzügyi támogatást is. A fenti segítségnyújtás és együttműködés az érintett részes államok és releváns nemzetközi szervezetek közötti konzultációk segítségével valósul meg.”

Az integrációhoz való jog történeti értelmezése

Az OPAC történeti elemzésével már a korábbiakban foglalkoztunk. Részletesebben most csak a Párizsi Kötelezettségvállalások 7.3.–7.5. pontjait emeljük⁵³ ki, mert ezek foglalkoznak a túlélők integrációjának gyakorlati és policy szintű meghatározásával.

⁵⁰ Adatok: Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal.

⁵¹ CRC 39. cikk: Az egyezményben részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést arra, hogy az elhanyagolás, a kizsákmányolás és a durva bánásmód, a kínzás vagy a kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód bármely más formájának, illetőleg a fegyveres konfliktusnak áldozatává vált bármely gyermek testi és szellemi rehabilitációját és a társadalomba való beilleszkedését megkönnyítsék. Ennek a rehabilitációnak és a társadalomba való beilleszkedésnek a gyermek egészségét, önbecsülését és emberi méltóságát fejlesztő körülmények között kell történnie.

⁵² Csapó (2011) 59.

⁵³ https://childrenandarmedconflict.un.org/publications/ParisPrinciples_EN.pdf (2017. 02. 04.) (Fordítás a szerzőtől.)

„7.3 A szükséges helyzetelemzés, ami a fegyveres erővel vagy fegyveres csapatokkal kapcsolatba került gyermekek átadásának és reintegrációjának tervezéséhez szükséges különös figyelmet kell fordítania azokra a területekre, ahova visszatérnek és ahol szintén háború sújtotta gyermekek és családok élnek.

7.4 A programok tervezése során ki kell emelni a közösségi elköteleződést, a gyermekek és annak közösségeknek bevonását, ahova visszatérnek, építeni kell a meglévő erőforrásokat és figyelembe kell venni a gyermekek jogait és törekvéseiket, egyensúlyban tartva a közösség prioritásaival és értékeivel. A programok felérésének szintén el kell ismernie a változó szerepeket, felelőségeket, hierarchiákat és társadalmi dinamikákat amelyek felmerülnek a közösségben, amelyeket a konfliktus kitörése okozott. Továbbá tekintettel kell lenni a gyermekek megszerzett képességeire és tapasztalataira és arra, hogy ez milyen hatással lesz az integrációs folyamatokra.

7.5 A felkészülésnek magában kell foglalnia egy stratégiát, amely tartalmazza azoknak a gyermekeknek a szükségleteit, akik részt vesznek az átadási folyamatban és azokét is, akik nem mennek keresztül ilyen folyamaton, de elhagyták a fegyveres erőket vagy fegyveres csapatokat és vagy visszatértek a családjukhoz és közösségeikhez, vagy máshol keresnek beilleszkedési lehetőséget.”

A Párizsi Kötelezettségek, ahogy a gyakorlatban az ENSZ békefenntartó missziói is, az áldozatok eredeti közösségeikbe történő visszailleszkedést hangsúlyozzák.⁵⁴ Ugyanakkor a 7.4 és 7.5 pontok az integráció kereteinek megteremtésére vonatkozó ajánlásaival mintaként szolgálhatnak az egyes, a háború által nem érintett államok számára is az integrációs tevékenységek tervezéséhez.

A civil szervezetek jelentései az önkéntes belépés kérdéskörét kellően megvilágítják. A családban, védett közegben való növekedés hiánya sodort sok gyermeket a harcoló csapatok tagjai közé.⁵⁵ Ezekén kívül számos további tényező játszik közre a fegyveres csapatokba történő belépés mellett.⁵⁶ A fizikai kényszeren⁵⁷ kívül a szegénység, a marginalizálódás, a fizikai biztonság és az éhezés elkerülése is faktor, és meg kell említeni az önkéntes csatlakozást is. Vannak gyermekek, akik nem választják a csatlakozást, és vannak, akik hagyományból, családi elvárások miatt lépnek be. Chon és Goodwin-Gill a társadalmi ökológiák kifejezést használta, amivel a családok, illetve a közösségek értelmezik a konfliktust, és azt, hogy ezek az értelmezések hogyan hatnak a gyermekekre úgy, hogy hozzájárulnak ahhoz, hogy besorozzák őket.⁵⁸ Számos interjú készült a harcokban részt vevő gyermekekkel, és ez alapján az önkéntes csatlakozás mögött sem mindig az úgynevezett *Rambó-komplexus* áll,⁵⁹ hanem a kiútkeresés. A gyermekek egy része az oktatás, az országból kijutás lehetősége miatt csatlakozott önként

⁵⁴ Bővebben: Betancourt et al. (2008), Kiyala (2015)

⁵⁵ Breen (2003) 470.

⁵⁶ Gallagher (2010) 129.

⁵⁷ Reush (2008) 195.

⁵⁸ Francis (2007) 213.

⁵⁹ Francis (2007) 211.

a fegyveres csapatokhoz, noha az ILO 182. egyezmény tiltja a 18 év alattiak veszélyes, egészségtelen és erkölcsromboló munkára való alkalmazását, mint amilyen a fegyveres harc segítése vagy az abban való közreműködés.⁶⁰

Az önkéntesség kapcsán érdemes figyelembe venni az ICC előtt folyamatban lévő ICC-02/04-01/15 számú Ongwen-ügyet⁶¹ is. A tényleges kérdés a bíróság előtt az, hogy van-e lehetősége választani a gyermeknek aközött, hogy a helyes vagy helytelen magatartási mintának tesz eleget.

Az integrációhoz való jog nyelvtani értelmezése

Az integráció fogalmát számos tudományág meghatározta, de jelen cikkben csak a jogi, jogszociológiai jelentéseit vizsgáljuk. Az ENSZ DDR programjainak definíciója:

„Reintegráció egy olyan folyamat, amely során a korábbi kombattáns civil státuszt szerez, és létfenntartást biztosító foglalkozásra és jövedelemre tesz szert. A reintegráció egy szociális és gazdasági folyamat egy nyitott időkerettel, elsősorban helyi szinten, közösségekben zajlik. Egy ország általános fejlődésének része és egy nemzeti felelősség, ami gyakran hosszú távú külső segítséget igényel.”⁶²

Az ENSZ-missziók célja a helyi békefenntartási folyamatok végrehajtása. A DDR-programok fejlődése⁶³ során hangsúly helyeződött a gazdasági fókuszú integráció mellett a szociális/pszichológiai, a politikai és a biztonsági dimenziókra is, elsősorban azok katalizátor szerepe miatt, ugyanakkor vannak esetek, amikor ezek előfeltételei a sikeres gazdasági fókuszú integrációnak.⁶⁴

A másik forrás, ami a nyelvtani értelmezést segíti, ha megvizsgáljuk, hogy mit ért a menekültek integrációja alatt az Európai Unió. Az UNICEF és az UNHCR közös álláspontja szerint a külföldre menekülő gyermekek számára nemzetközi védelmet kell biztosítani, és az UNHCR mandátumának megfelelően a tartós megoldások elve alapján az integrációjukat is előmozdítja a menedéket nyújtó államban, amíg a visszatérés a származási országba nem megoldható.⁶⁵

Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 79. cikk (4) bekezdése határozza meg azt, hogy a harmadik országbeli állampolgárok az unió in-

⁶⁰ C182 – Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No. 182) Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour (Entry into force: 19 Nov 2000). Forrás: www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182 (2018. 02. 01.) Article 3. “For the purposes of this Convention, the term the worst forms of child labour comprises: (a) all forms of slavery or practices similar to slavery, such as the sale and trafficking of children, debt bondage and serfdom and forced or compulsory labour, including forced or compulsory recruitment of children for use in armed conflict.”

⁶¹ www.icc-cpi.int/uganda/ongwen (2017. 02. 01.)

⁶² [Unddr.org](http://unddr.org) (2017. 02. 02.) (Fordítás a szerzőtől.)

⁶³ A kezdeti akadályokról részletesebben: Iacono (2002-2003) 450.

⁶⁴ Bővebben: http://unddr.org/what-is-ddr/how-has-ddr-evolved_3.aspx (2017. 02. 02.)

⁶⁵ Gyermekjogi Bizottság 6. számú Általános Kommentárja (2005) 59. Pont www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf (2017. 02. 01.)

tegrációs politikának személyi körébe tartoznak.⁶⁶ Az EUMSZ 74. cikke szerint, ahogy a Bizottság a Közös Alapelvekről⁶⁷ szóló szakpolitikai ajánlása szerint is, az integráció egy kétoldalú folyamat a bevándorló és a fogadó ország között, ami mindkét oldal részéről közös erőfeszítéseket igényel. A harmadik országbeli állampolgárok integrációja tagállami hatáskörbe tartozik.⁶⁸ A helyi sajátosságokra való tekintettel az integrációs programokhoz való tényleges hozzáférést biztosít(hat)nak a tagállamok a Kvalifikációs Irányelv⁶⁹ 34. cikke szerint a nemzetközi védelemben részesítettek számára. A Befogadási Irányelv 7. és 10–19. cikkei alapján pedig a menedékkérők is jogosultak olyan integrációs célú támogatásokra, szolgáltatásokra, mint a munkavállalás, az egészségügyi ellátás, a lakhatási lehetőségek, az oktatás, a szakképzésben való részvétel. Ezeket a szolgáltatásokat vagy a meglévő szociális, oktatási, foglalkoztatási rendszereken keresztül nyújtja a tagállam, vagy külön rendszert épít ki a bevándorlók részére.⁷⁰

Az integrációhoz való jog cél szerinti értelmezése

A teleologikus értelmezés a szerződés preambulumának és a főszövegnek az együttes olvasatát jelenti.⁷¹ Az integrációhoz kapcsolódó preambulum rész a következő:

„Abban a meggyőződésben, hogy meg kell erősíteni a nemzetközi együttműködést a jelen Jegyzőkönyv végrehajtása, valamint a fegyveres konfliktus áldozatává vált gyermekek testi és lelki rehabilitációja és társadalomba való visszailleszkedése tekintetében, [...]”

A nemzetközi együttműködés nem helyettesítheti az OPAC átültetését és végrehajtását, de a fókuszta a cselekvésre irányítja: inkább nemzetközi, mint egyedi, nemzeti megoldások szükségesek a probléma tartós rendezéséhez. Az OPAC 6.3. és 7.1. cikke szintén a nemzetközi közös erőfeszítéseket tartalmazza a visszailleszkedés elősegítése kapcsán, tehát nem egy állam kizárólagos feladata. Minden szerződő fél köteles integrálni az OPAC-ban foglaltakkal ellentétes cselekmények áldozatait.

Rendszertani értelmezés

A rendszertani értelmezés során azt vizsgáljuk, hogy az OPAC által lefedett területeken milyen egyéb jogi normák, szokásjogi elemek jelentek meg, ezen belül is a rehabilitáci-

⁶⁶ Bár evidenciának tűnik az alanyi kör az uniós állampolgárság miatt, de időről időre felmerül az igény a nyugati tagállamoktól a keleti tagállamokból érkező bevándorlóakra is vonatkozó integrációs cselekvési tervek, főként a nyelvtudás hiánya vagy alacsony szintje miatt.

⁶⁷ www.eesc.europa.eu/resources/docs/common-basic-principles_en.pdf (2017. 01. 31.)

⁶⁸ COM (2016) 377 final, EU Integrációs Akcióterv ajánlás a tagállamoknak a szakpolitika fejlesztésére a munkavállalás, az oktatás, a szakképzés, a kulturális orientációs tanfolyamok, az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása terén.

⁶⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról *HL L 337*, 2011. 12. 20., 9–26., 22–34. cikk

⁷⁰ Barcza–Nádasdi (2013) 85–106.

⁷¹ Kovács (2011) 125.

óra és az integrációra vonatkozó szabályok bírnak jelentőséggel. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának határozatai a nemzetközi jogban különleges szerepet töltenek be.⁷²

A fegyveres konfliktusba bevont gyermekekkel foglalkozó határozatok⁷³ közül ki kell emelni az 1265. (2005) határozatot, mivel ennek a határozatnak a végrehajtása során a kiszabadult gyermekek saját családjaikba és közösségeikbe történő reintegrációja elkezdődött. A többi releváns határozat elemzése során látható a jogosultság szélesedése és részletezettebbé válása: állami felelősség, lányok jogai, oktatáshoz való jog és további emberi jogi vívmányok beemelése. Az integrációs jog biztosítása elsősorban a fegyveres konfliktusban részt vevő államok kötelezettsége, és a saját közösségbe történő visszatérés, a félbeszakított tanulmányok folytatását vagy megkezdését jelenti. Viszont azok, akik nem belső menekültként élnek,⁷⁴ hanem elhagyják a származási országukat, egy másik, a Gyermejjogi Egyezmény részes államától jogosultak integrációra – anélkül, hogy menedékjog iránti kérelmet nyújtanának be – azon az alapon, hogy fegyveres konfliktusba bevont gyermekek.

A Gyermejjogi Bizottság 6. számú Általános Kommentárja⁷⁵ szerint a menekülőket esetében alkalmazandó tartós megoldások egyike a helyi integráció, amellyel kapcsolatban kimondja:

„A helyi integrációnak egy biztos jogi státuszon (ideértve a tartózkodási jogcímet) kell alapulnia és az Egyezményben foglaltakkal összhangban kell irányítani, amelyek teljes mértékben alkalmazandók minden gyermekre, akik az ország területén maradnak, tekintet nélkül arra, hogy erre azért kerül sor, mert menekültként elismerik vagy egyéb jogi akadályai vannak a visszatérésének vagy a mindenképp felett álló érdekei szempontjából lefolytatott vizsgálat alapján úgy döntöttek nem küldhető vissza.” (88. pont).

A korábbi gyermekkatónák esetén (56–57. pont) csak akkor mellőzhető az integráció, ha komoly biztonsági kockázatot jelent a 15 éven felüli gyermek. A fegyveres konfliktusba bevont gyermek estében minden állam köteles kor és nemi szempontoknak megfelelő pszichológiai szolgáltatás fejlesztésére (60. pont).

Összegzés és következtetések

A nemzetközi szerződések átültetésének hiányosságai vezetnek oda, hogy a szerződésekben részes államok nehezen indítanak meg háborús bűncselekmények miatti eljárást a gyermekeket toborzók, alkalmazók és fegyveres konfliktusba bevonók ellen. Ugyanakkor az univerzális joghatóság alapján más, jogkövető államokat ez nem akadályozhat meg a felelősségre vonásban.

⁷² Az Alapokmány 25. cikke szerinti a határozatok nem kötelezők a Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleménye értelmében.

⁷³ Az ENSZ BT 1325 (2000), 1314 (2000), 1379 (2001), 1460 (2003), 1539 (2004), 1612 (2005), 1882 (2009), 1988 (2011), 2068 (2012), 2143 (2014), 2225 (2015) határozatai.

⁷⁴ Lásd: Breen (2203) 462. “the international community should recognize that refugee children were tempted to join armed forces for the protection and assistance they promised”.

⁷⁵ www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf (2017. 02. 01.)

Az integrációhoz való jog a történeti elemzés szerint az áldozatok újra fegyveres erőkké történő „önkéntes” belépésének elkerülését célul kitűző állami tevékenység, ami komplex megközelítést igényel. A nyelvtani értelmezés alapján mind Európában, mind a fegyveres konfliktus országában sokféle jogból és igényből álló feltételrendszert jelent, ami az egyén számára lehetőséget kínál az újrakezdesre. A rendszertani értelmezés szerint elsősorban a fegyveres konfliktusban érintett államok feladata az integráció, de a menekülésre kényszerült áldozatok miatt minden menekültet és gyermeket a területén fogadó szerződő állam köteles erre. A teleologikus értelmezés pedig a nemzetközi közösség közös felelősségére mutat rá. A korábbi gyermeknekatonák számára a CRC és az OPAC biztosít jögalapot az integrációra.

A hazai büntetőjogi normák elemzése alapján megállapítható, hogy nem függhet az áldozat integrációra való jogosultsága attól, hogy a büntetőeljárást megindítják-e vagy sem, ha a gyermekkor akadály a felelősségre vonásnak. Magyarországnak mint szerződő félnek külön integrációs szolgáltatásokat és támogatásokat kell nyújtania az áldozatoknak, korukra való tekintet nélkül.

IRODALOMJEGYZÉK

- Barcza Ildikó – Nádasi Anita (2013): On Stop Shop, Egyablakos ügyintézési rendszer Portugáliában. In Bodalai Borbála Anna – Kovács András szerk.: *A nyelvtanulástól a politikai részvételig, Bevándorlók integrációját támogató programok az Európai Unióban*. Budapest, ICCR.
- Betancourt, Theresa S et al. (2008): High Hopes, Grim Reality: Reintegration and the Education of Former Child Soldiers in Sierra Leone Background and Context. *Comparative Education Review*, 524. 565–587.
- Breen, Clair (2003): The Role of NGOs in the Formulation of and Compliance with the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on Involvement of Children in Armed Conflict. *Human Rights Quarterly*, Vol. 25. No. 2. 453–581.
- Coomaraswamy, Radhika (2010): The Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict – Towards Universal Ratification. *The International Journal of Children's Rights*, Vol. 18, No. 4. 535–549.
- Csapó Zsuzsanna (2011): *Fegyverekkel szemben, fegyverekkel kézben*. Pécs, Publikon Kiadó.
- Drumt, Mark A. (2013): Child Pirates: Rehabilitation, Reintegration, and Accountability. *Case Western Reserve Journal of International Law*, Vol. 211. No. 46. 234–278.
- Everett, Jennifer C. (2009): The battle continues: Fighting for a more child-sensitive approach to asylum for child soldiers. *Florida Journal International Law*, Vol 21. No. 2. 285–356.
- Francis, David J. (2007): Child soldiers in Africa's conflict zones. *Journal of Modern African Studies*, Vol. 45. No. 2.
- Gallegher, Kristin (2010): Towards a gender-inclusive definition of child-soldiers: The Prosecuto v. Thomas Lubanga. *Eyes on the ICC*, Vol. 7. No. 1. 115–136.
- Happold, Matthew (2000): Child Soldiers in international law: The legal regulation of children's participation in hostilities. *Netherlands International Law Review*, Vol. 47, No. 1. 25–52.
- Hautzinger Zoltán (2016): *Idégen a büntetőjogban*. Pécs, AndAnn Kiadó.
- Iacono, Mark (2002–2003): The child soldiers of Sierra Leona: Are they accountable for their actions in war? *Suffolk Transnational Law Review*, Vol. 26. No. 2. 445–467.

- Kiyala, Jean Chrysostome K. (2015): Challenges of Reintegrating Self-Demobilised Child Soldiers in North Kivu Province: Prospects for Accountability and Reconciliation via Restorative Justice Peacemaking Circles. *Human Rights Review*, Vol. 16. No. 2. 99–122.
- Kovács Péter (2013): *Nemzetközi közjog*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Polt Péter szerk. (2013): *A Büntető Törvénykönyv Kommentárja*. Budapest, Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó.
- Rosen, David (2010): The Dilemma of Child Soldiers How should international law treat children engaged in armed conflicts? *Law & Society American Bar Association*, Vol. 10. No. 1. 6–9.
- Rossi, Elisabeth (2013): Special Track for Former Child Soldiers: Enacting a “Child Soldier Visa” as Alternative to Asylum Protection. *Berkeley Journal of International Law*, Vol. 31. No. 2. 392–461.
- Ruesch, Benjamin (2008): Open the golden door: Practical solution for child-soldiers seeking asylum in the United States. *University of La Verne Law Review*, Vol. 29. 184–219.
- Sulyok Gábor (2012): A nemzetközi és a belső jog viszonyának alaptörvényi szabályozása. *Jog, Állam IV.*, 17–60.
- Szép Árpád (2013): A menedékjog mint a büntetőjogi felelősségre vonás akadálya. *Büntetőjogi Szemle*, Vol. 1–2. 48–58.
- Varga Réka (2014): *Challenges of domestic prosecution of war crimes with special attention to criminal justice guarantees*. Budapest, Pázmány Press.

Internetes források

- childrenandarmedconflict.un.org (2017. 01. 15.)
- childrenandarmedconflict.un.org/mandate/country-status-2/ (2017. 02. 05)
- childrenandarmedconflict.un.org/mandate/the-machel-reports/ (2017. 01. 28.)
- childrenandarmedconflict.un.org/publications/ParisPrinciples_EN.pdf (2017. 02.04.)
- childrenandarmedconflict.un.org/wp-content/uploads/2015/10/15-18739_Children-in-Conflict_FINAL-WEB.pdf (2017. 02. 01.)
- http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fOPAC%2fHUN%2fCO%2f1&Lang=en (2017. 02. 05.)
- http://unddr.org/what-is-ddr/how-has-ddr-evolved_3.aspx (2017. 02. 02.)
- Ttreaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en (2015. 02. 05.)
- unddr.org (2017. 02. 01.)
- www.eesc.europa.eu/resources/docs/common-basic-principles_en.pdf (2017. 01. 31.)
- www.icc-cpi.int/car/bemba (2017. 01. 20.)
- www.icc-cpi.int/drc/lubanga (2017. 01. 20.)
- www.icc-cpi.int/uganda/ongwen (2017. 02. 01.)
- www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D-/s_2016_360.pdf (2017. 02. 01.)
- www.un.org/sc/suborg/en/subsidiary/wgcaac/sgreports (2017. 02. 01.)
- www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf (2017. 02. 01.)

Jogszabályok

1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

- A hadifoglyokkal való bánásmódról szóló genfi egyezmény, 1949 (I. Genfi Egyezmény) 51. cikk, A polgári lakosság háború idején való védelméről szóló genfi egyezmény, 1949 (II. Genfi Egyezmény) 140. cikk, Az 1949. augusztus 12-i genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyv (I. Jegyzőkönyv) 1978, 85. cikk, Az 1949. augusztus 12-i genfi egyezményeket kiegészítő és a nem nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyv (II. Jegyzőkönyv) 1978.
- A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1989. évi 15. tvr.
- Az ENSZ BT 1325 (2000), 1314 (2000), 1379 (2001), 1460 (2003), 1539 (2004), 1612 (2005), 1882 (2009), 1988 (2011), 2068 (2012), 2143 (2014), 2225 (2015) határozatai
- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról *HL L 337.*, 2011. 12. 20., 9–26., 22–34. cikk
- Btk. Kommentár (2013) 54–55.
- Btk. Tiltott sorozás 152. §, Tiltott toborzás 149. §
- C182 – Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No. 182) Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour (Entry into force: 19 Nov 2000), www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182 (2018. 02.01.) Article 3.
- CRC 37. cikk
- CRC 39. cikk
- Gyermekjogi Bizottság 6. számú Általános Kommentárja (2005) 59. pont, www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf (2017. 02. 01.)
- Párizsi Elvek (2007) 1.0.–1.1.

ABSTRACT

The Right to Integration of Migrating Child Soldiers

NAGY-NÁDASDI Anita Rozália

The article is about the interpretation of the right for integration stated in the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. It examines whether it is conditional or depends on the decision of a state authority. Since an armed conflict often puts children's lives in danger, most of them will be entitled to international protection. But in case they won't be, they have the right for integration in the signatory of the Convention regardless of the fact that he/she is a former child soldier or not.

Keywords: *child soldiers, integration, refugee, international law, ICC, children's rights*